कुरुक्षेत्रविश्वविद्यालयः, कुरुक्षेत्रम्

(1956 तम-वर्षगत-राज्यविधायिका-अधिनियम-XII-द्वारा स्थापितः)
(''ए'' श्रेणी, नाक-प्रत्यायितः)

KURUKSHETRA UNIVERSITY, KURUKSHETRA
(Established by the State Legislature Act XII of 1956)
("A" Grade, NAAC Accredited)

पी-एच्०डी० प्रवेशपरीक्षा – 2012

विषयः – संस्कृतम्

Ph. D. Entrance Test - 2012
Subject : Sanskrit

प्रवेशपरीक्षायाः योजना पाठ्यक्रमश्च

SCHEME AND SYLLABI OF ENTRANCE TEST

प्रथमं पत्रम् : विषयसम्बद्धं पत्रम् (ओएमआर-पत्रके समाधातुं वस्तुनिष्ठपञ्चाशत्प्रश्नात्मकम्)

समयावधिः : 01 होरा

पूर्णाङ्काः : 50

टिप्पणी– (1) प्रश्नपत्रस्य निर्माणं संस्कृतमाध्यमेन भवेत् ।

(2) प्रश्नपत्रस्य निर्माणम् अग्रे 3–5 पृष्ठेषु मुद्रितं पाठ्यक्रमम् आधारीकृत्य भवेत् ।

Paper-I : Subject-related paper (comprising of **50 objective type questions** to be attempted on OMR sheet)

Duration : One Hour
Maximum Marks : 50

Note:- (1) The question paper may be set in Sanskrit.
(2) Question Paper may be set on the basis of the following syllabi printed at Pages 3-5.

द्वितीयं पत्रम् : विषयसम्बद्धं पत्रम् (वर्णनात्मकम् / विवरणात्मकम्)

समयावधिः : 2 होरे

पूर्णाङ्काः : 100

टिप्पणी– (1) प्रश्नपत्रस्य निर्माणं संस्कृतमाध्यमेन भवेत्।

(2) प्रश्नपत्रस्य निर्माणम् अग्रे 3–5 पृष्ठेषु मुद्रितं पाठ्यक्रमम् आधारीकृत्य भवेत्। तत्र **प्रवेशपरीक्षायाः पाठ्यक्रमः** इत्यत्र निर्दिष्टरीत्या **मुख्यतया चत्वारः प्रश्नाः** भविष्यन्ति यत्र प्रत्येकं प्रश्ने (कः), (खः), (गः), (घः) इति **वैकल्पिकवर्गानुसारेण चत्वारो वैकल्पिकाः प्रश्नाः** स्युः, येन परीक्षार्थी स्ववर्गानुसारेण प्रश्नं समादधीत। एवं च द्वितीये पत्रे प्रतिप्रश्नं वैकल्पिकवर्गपाठ्यक्रमानुसारेण प्रश्नचतुष्टयप्रदानेन सम्भूय **षोडश** (4x4=16) प्रश्नाः भविष्यन्ति।

Paper-II : Subject-related paper (Descriptive)

Duration : Two Hours
Maximum Marks : 100

Note:- (1) The question paper may be set in Sanskrit.
(2) Question Paper may be set on the basis of the following syllabi printed at Pages 3-5. There will be **Four main questions** in the manner given below under the head **Syllabi**

for the Entrance Test and each question will consist of **four optional questions** related to the syllabi of each optional Group – A, B, C and D so that the candidate/examinee may be in a position to attempt the question according to the Group opted by him/her. Thus there will be total **sixteen (4x4=16)** questions, based on the syllabi of four optional groups, in the Second Paper.

- **परीक्षायाः माध्यमः** : परीक्षार्थी संस्कृत/हिन्दी/आङ्ग्लभाषा-माध्यमानां केनापि एकेन माध्यमेन प्रश्नानाम् उत्तरं लिखितुम् अर्हति ।

  Medium of examination : The examinee/candidate can attempt the questions through any one medium out of Sanskrit, Hindi and English.

- **प्रवेशपरीक्षायाः पाठ्यक्रमः**

  Syllabi for the Entrance Test :

(अ) प्रथमपत्रे अधोनिर्दिष्टं पाठ्यक्रमम् (घटकानि I-IV, पृ० 3-5) आधारीकृत्य **50 वस्तुनिष्ठाः प्रश्नाः** ओएमआर-पत्रके समाधातुं प्रदास्यन्ते।

(ब) द्वितीयपत्रे अधोनिर्दिष्टं पाठ्यक्रमम् (घटकानि I-IV, पृ० 3-5) आधारीकृत्य अधोलिखितरूपेण **चत्वारः (4) वर्णनात्मकाः / विवरणात्मकाः प्रश्नाः** उत्तरपुस्तिकायां समाधातुं प्रदास्यन्ते :-

प्रथमः प्रश्नः – व्याख्यात्मकः प्रश्नः [अस्मिन् प्रश्ने प्रसङ्गनिर्देशपूर्वकं व्याख्यातुं वैकल्पिकवर्गपाठ्यक्रमानुसारेण प्रत्येकं वर्गस्य विषयसम्बद्धम् अंशद्वयं (गद्यात्मकम्/पद्यात्मकम्) प्रदास्यते]। 2x10=20 अङ्काः

द्वितीयः प्रश्नः – वैकल्पिकवर्गपाठ्यक्रमानुसारेण सर्ववर्गसम्बद्धः वर्णनात्मकः / विवरणात्मकः प्रश्नः। 20 अङ्काः

तृतीयः प्रश्नः – वैकल्पिकवर्गपाठ्यक्रमानुसारेण सर्ववर्गसम्बद्धः वर्णनात्मकः / विवरणात्मकः प्रश्नः। 20 अङ्काः

चतुर्थः प्रश्नः –टिप्पण्यात्मकः प्रश्नः [अस्मिन् प्रश्ने टिप्पणी-लेखनाय वैकल्पिकवर्गपाठ्यक्रमानुसारेण सर्ववर्गसम्बद्धाः चत्वारः (4) प्रश्नाः, तेन 4x4=16 प्रश्नाः प्रक्ष्यन्ते। 4x10=40 अङ्काः

(स) उभयोः प्रश्नपत्रयोः निर्माणं **संस्कृतमाध्यमेन** भवेत् ।

(A) There will be **50 objective type questions** in **Paper-I** to be attempted on OMR sheet. The questions will be set from the following syllabi (Units I-IV, Pages 3-5).

(B) There will be **4 descriptive type questions** in **Paper-II** to be attempted in the answer book. The questions will be set from the following syllabi (Units I-IV, Pages 3-5) as per scheme noted below:-

Question No. I :	Explanatory question [In this question two subject-related portions (Prose/Verse), according to the optional groups, will be given to render explanation with reference to context].	2X10 = 20 Marks
Question No. II :	Descriptive question according to the optional groups.	20 Marks
Question No. III :	Descriptive question according to the optional groups.	20 Marks
Question No. IV :	Question for writing Notes [In this question four (4) questions/points will be asked from each optional group to write notes upon].	4X10= 40 Marks

(C) Both question papers (Paper-I and Paper-II) may be set in **Sanskrit**.

पी-एच्० डी० प्रवेशपरीक्षायै विस्तृतः पाठ्यक्रमः
Detailed Syllabi for Ph. D. Entrance Test

वर्गः – कः
Group-A

घटकम्–I (Unit-I)
संहिता, ब्राह्मणम्, उपनिषत्, वेदाङ्गानि च
Saṁhitā, Brāhmaṇam, Upaniṣat, Vedāṅgāni Ca

1 : निम्नलिखितसूक्तानां पारम्परिक्या आधुनिक्या आलोचनात्मकपद्धत्या च गहनम् अध्ययनम् (संस्कृतमाध्यमेन)–
ऋग्वेदः : अग्निः (1.1); सविता (1.35); विष्णुः (1.54); इन्द्रः (2.12); रुद्रः (2.33); बृहस्पतिः (4.50); उषाः (5.80); वरुणः (7.88); सोमः (9.80) ।

2 : निम्नलिखितसूक्तानां पारम्परिक्या आधुनिक्या आलोचनात्मकपद्धत्या च गहनम् अध्ययनम्–
(क) ऋग्वेदः : पुरुषः (10.90); हिरण्यगर्भः (10.121); नासदीयम् (10.129); वाक् (10.125); पुरुरवा-उर्वशी (10.95); यम-यमी-सूक्तम् (10.10); सरमा-पणि-संवादः (10.108); विश्वामित्र-नदी-सूक्तम् (3.33) ।
(ख) यजुर्वेदः : शिवसंकल्पसूक्तम् (34.1–6) । (ग) अथर्ववेदः (शौनकः) : भूमिसूक्तम् (12.1.1–30) ।

3 : ऐतेरयब्राह्मणम्, अध्यायः 33 (शुनःशेपाख्यानम्): संस्कृतमाध्यमेन व्याख्या आलोचनात्मकः प्रश्नः च ।

4 : ईशावास्योपनिषद् [यजुर्वेदीयः चत्वारिंशः (40 तमः) अध्यायः] (विशदव्याख्यामात्रम्) ।

5 : निरुक्तम्, प्रथमः अध्यायः : व्याख्या, आलोचनात्मकः प्रश्नः, निर्वचनानि च ।
निरुक्तम्, द्वितीयः अध्यायः (1–5 पादाः); सप्तमः अध्यायः (1–7 पादाः) : व्याख्या, आलोचनात्मकः प्रश्नः, निर्वचनानि च ।

6 : वैदिकं व्याकरणम् : वैदिकभाषायाः स्वरूपम्; वैदिकलौकिकभाषयोः अन्तरम्; सन्धिः; पदपाठः; वैदिकस्वरः; लुङ् लकारः; लेट् लकारः । प्रत्ययाः – शतृ, शानच्, क्वसु, कानच्, तुमर्थकाः ।

7 : वैदिकवाङ्मयस्य सामान्यपरिचयः : संहिताः, ब्राह्मणानि, आरण्यकानि, उपनिषदः वेदाङ्गानि च ।

✦

वर्गः – खः
Group-B

घटकम्–II (Unit-II)
व्याकरणम्, भाषाविज्ञानम् च
Vyākaraṇam, Bhāṣāvijñānam Ca

1 : वरदराजः, लघुसिद्धान्तकौमुदी : अधोलिखितं प्रकरणद्वयम् (संस्कृतमाध्यमेन सम्बद्धसूत्राणां सोदाहरणं व्याख्या प्रमुखसूत्रोल्लेखपूर्वकं रूपसिद्धिप्रक्रिया च)–
(क) सञ्ज्ञाप्रकरणम्; (ख) सन्धिप्रकरणम् (अच्सन्धिप्रकरणतः विसर्गसन्धिप्रकरणपर्यन्तम्) ।

2 : वरदराजः, लघुसिद्धान्तकौमुदी : अधोलिखितं प्रकरणम् (सम्बद्धसूत्राणां सोदाहरणं व्याख्या, प्रमुखसूत्रोल्लेखपूर्वकं रूपसिद्धिप्रक्रिया च)–
सुबन्तप्रकरणम्–
(क) अजन्तपुँल्लिङ्गप्रकरणम्– राम, सर्व, हरि, सखि, गो ।
(ख) अजन्तस्त्रीलिङ्गप्रकरणम्– रमा, सर्वा, मति, स्त्री ।
(ग) अजन्तनपुँसकलिङ्गप्रकरणम्– ज्ञान, वारि, दधि, मधु ।
(घ) हलन्तपुँल्लिङ्गप्रकरणम्– विश्ववाह्, मघवन्, राजन्, पथिन्, विद्वस्, तद्, युष्मद्, अस्मद् ।

3 : वरदराजः, लघुसिद्धान्तकौमुदी : अधोलिखितं प्रकरणम् (सम्बद्धसूत्राणां सोदाहरणं व्याख्या प्रमुखसूत्रोल्लेखपूर्वकं रूपसिद्धिप्रक्रिया च)–

(क) तिङन्तप्रकरणम्–
1. भ्वादिप्रकरणम्– भू, एध्, गम्, पा ।
2. अदादिप्रकरणम्– अद्, अस्, हन् ।
3. जुहोत्यादिप्रकरणम्– हु, भी, दा ।
4. दिवादिप्रकरणम्– दिव्, नृत् ।
5. स्वादिप्रकरणम्– सु, चि ।
6. तुदादिप्रकरणम्– तुद्, मुच् ।
7. रुधादिप्रकरणम्– रुध्, भुज् ।
8. तनादिप्रकरणम्– तन्, कृ ।
9. क्र्यादिप्रकरणम्– क्री, ज्ञा ।
10. चुरादिप्रकरणम्– चुर्, कथ् ।

(ख) नामधातुप्रक्रिया । (ग) आत्मनेपदप्रक्रिया । (घ) परस्मैपदप्रक्रिया ।

4 : (क) वरदराजः, लघुसिद्धान्तकौमुदी : अधोलिखितप्रकरणस्थप्रयोगाणां प्रमुखसूत्रोल्लेखपूर्वकं रूपसिद्धिप्रक्रिया– पूर्वकृदन्तप्रकरणम् ।
(ख) वरदराजः, लघुसिद्धान्तकौमुदी : अधोलिखितं प्रकरणद्वयम् (सम्बद्धसूत्राणां सोदाहरणं व्याख्या प्रमुखसूत्रोल्लेखपूर्वकं रूपसिद्धिप्रक्रिया च)–
(1) समासप्रकरणम्; (2) तद्धितप्रकरणम् (चातुरर्थिकपर्यन्तम्) ।

5 : भट्टोजिदीक्षितः, सिद्धान्तकौमुदी (पूर्वार्द्धम्) : कारकप्रकरणम् (संस्कृतमाध्यमेन)–
(क) सोदाहरणं सूत्रव्याख्या; (ख) सूत्रोल्लेखपूर्वकं कारक-विभक्ति-प्रतिपादनम् ।

6 : भाषाविज्ञानम्–
(क) भाषाविज्ञानस्य परिभाषा क्षेत्रं च, भाषायाः परिभाषा वैशिष्ट्यानि च, भाषागतपरिवर्तनं तद्भेदाश्च । भाषापरिवर्तनस्य कारणानि । भाषापरिवाराः (रूपरेखामात्रम्) ।
(ख) भारोपीयपरिवारस्य भाषागतप्रमुखशाखाः तासां वैशिष्ट्यानि च (रूपरेखामात्रम्) । इण्डो-इरानियन-भाषागतप्रमुखशाखाः तासां वैशिष्ट्यानि च (रूपरेखामात्रम्) । भाषाणां वर्गीकरणम् (परिवारमूलकम् आकृतिमूलकं च) ।
(ग) संस्कृतभाषा (वैदिकी लौकिकी च) । अर्थविज्ञानम्– अर्थपरिवर्तनस्य कारणानि दिशश्च । ध्वनिविज्ञानम्– उच्चारणावयवाः तेषां प्रकार्याणि च; ध्वनीनां ध्वन्यात्मकं वर्गीकरणम् । रूपविज्ञानम्– शब्दनिर्माणम्; शब्दानां तत्त्वानि; धातुः प्रत्ययश्च । वाक्यविज्ञानम्– पदक्रमः ।

7 : संस्कृतव्याकरणस्य सामान्यपरिचयः : मुनित्रयम्– पाणिनिः, कात्यायनः, पतञ्जलिः च । भर्तृहरिः, काशिकाकारौ वामनजयादित्यौ, भट्टोजिदीक्षितः, वरदराजः ।

✦

वर्गः – गः

Group-C

घटकम्–III (Unit-III)

भारतीयदर्शनम्

Bhāratīyadarśanam

1 : केशवमिश्रः, तर्कभाषा : आरम्भतः प्रामाण्यवादपर्यन्तम् : पङ्क्तिव्याख्या, निबन्धात्मकाः प्रश्नाः च ।
2 : ईश्वरकृष्णः, सांख्यकारिका, तत्त्वकौमुद्यनुसारेण : कारिकाव्याख्या, निबन्धात्मकाः प्रश्नाः च ।
3 : लौगाक्षिभास्करः, अर्थसङ्ग्रहः : पङ्क्तिव्याख्या, निबन्धात्मकाः प्रश्नाः च ।
4 : सदानन्दयोगीन्द्रः, वेदान्तसारः : पङ्क्तिव्याख्या, निबन्धात्मकाः प्रश्नाः च ।
5 : भारतीयदर्शनस्य सामान्यपरिचयः : वैशेषिकम्, न्यायः, पूर्वमीमांसा, सांख्यम्, योगः, अद्वैतवेदान्तः ।

✦

वर्गः – घः

Group-D

घटकम्–IV (Unit-IV)

काव्यम्, नाटकम्, काव्यशास्त्रम् च

Kāvyam, Nāṭakam, Kāvyaśāstram Ca

1 : माघः, शिशुपालवधम् (प्रथमः सर्गः) : छन्दोऽलङ्कारनिर्देशपूर्वकं सप्रसङ्गं श्लोकव्याख्या ।

2 : भवभूतिः, उत्तररामचरितम् : काव्यसौष्ठवनिर्देशपूर्वकं सप्रसङ्गं श्लोकव्याख्या, आलोचनात्मकाः प्रश्नाः च ।

3 : कालिदासः, मेघदूतम् (पूर्वमेघः) : संस्कृतमाध्यमेन श्लोकव्याख्या ।

4 : बाणभट्टः, कादम्बरी : महाश्वेतावृत्तान्तः, अधोनिर्दिष्टः अंशः –
‘तच्च पवनोद्धूतैरितस्ततः’ इत्यारभ्य ‘कथं कथमिति तमतिचिरं व्यलोकयम्’ इति पर्यन्तम् ।
– गद्यांश-व्याख्या ।

5 : विश्वनाथः, साहित्यदर्पणः : प्रथमः परिच्छेदः । द्वितीयः परिच्छेदः (अभिधानिरूपणम्, कारिका-संख्या 4 पर्यन्तम्; लक्षणानिरूपणम्, व्यञ्जनानिरूपणम् च (कारिकाः 5–20) ।
षष्ठः परिच्छेदः (कारिकाः 1–10; 224–268; 315–337) ।

6 : लौकिकसंस्कृतसाहित्यस्य सामान्यपरिचयः : रामायणम्, महाभारतम्, नाट्यसाहित्यम्, महाकाव्यानि, खण्डकाव्यानि, गद्यकाव्यानि, चम्पूकाव्यानि ।